

STUDIA CAIETE SILVANE NR. 2/2025
REZUMATE - ABSTRACTS

Din istoricul presei pedagogice și culturale din Sălaj și din Transilvania

FONDUL OLARU: NOI DOCUMENTE REFERITOARE LA REUNIUNEA ÎNVĂȚĂTORILOR ROMÂNI SĂLĂJENI (1870-1911)

Prof. Marius-Mirel Matyas
Casa Corpului Didactic Sălaj
Ing. Rodica Turc
Casa Corpului Didactic Sălaj

THE OLARU FONDS: NEW DOCUMENTS RELATING TO THE REUNION OF ROMANIAN TEACHERS OF SĂLAJ (1870-1911)

Rezumat: Începând cu anul 1870, dascălii români din comitatul Sălaj au reușit să se organizeze într-o asociație profesională pe care au intitulat-o Reuniunea Învățătorilor Români Sălăjeni (RÎRS). Sub egida acestei organizații au fost derulate principalele acțiuni ce au vizat instruirea și culturalizarea românilor. Documentele organizației s-au păstrat la Filiala Sălaj a Arhivelor Naționale, însă, de curând, au fost descoperite o serie de documente în arhiva Bibliotecii Documentare a Casei Corpului Didactic Sălaj.

Cuvinte-cheie: istorie locală, Reuniunea Învățătorilor Români Sălăjeni, fondul Olaru, protocoalele reuniunii, Sălaj

Abstract: Starting with 1870, the Romanian teachers from Sălaj county managed to organize themselves into a professional association that they called the Reunion of Romanian Teachers of Sălaj (RRTS). Under the aegis of this organization, the main actions aimed at the training and culturalization of Romanians were carried out. The organization's documents were kept at the Sălaj Branch of the National Archives, but recently, a series of documents were discovered in the archive of the Documentary Library of the Sălaj Teaching Staff House.

Keywords: local history, Reunion of Romanian Teachers of Sălaj, Olaru fonds, meeting protocols, Sălaj

PRIMELE ANUARE ȘCOLARE DE LA COLEGIUL REFORMAT ZALĂU

Prof. László László
Colegiul Național „Silvania” Zalău

THE FIRST SCHOOL YEARBOOKS OF THE REFORMED SECONDARY SCHOOL FROM ZALĂU

Rezumat: Anuarele școlare erau publicații ale școlilor, în perioada clasică a învățământului, un fel de dare de seamă anuală a instituției în fața comunității. La Colegiul Reformat Zalău – fondat în 1646 – în secolele XIX-XX s-au editat 55 de numere

Abstract: School yearbooks were school printed materials in the classical period of education, a kind of annual report of the institution to the community. At the Reformed Secondary School from Zalău – founded in 1646 –, in the 19th -20th centuries,

din anuarele școlii, volume ce se regăsesc în Biblioteca Documentară din Zalău. Primul anuar a apărut în 1877/78, iar ultimul în 1943/44. Anuarele reflectă activitatea din anul respectiv, de la conducere, cadre didactice, până la elevi - cu rezultate, examene, burse, taxe de școlarizare etc. De multe ori sunt date despre bugetul școlii, resursele de finanțare și numele sponsorilor și fundațiilor care contribuie prin donații la susținerea materială a instituției. Aceste publicații prezintă informații despre dotarea școlii: clădiri, materiale didactice, bibliotecă, internat, cantină. Aflăm despre planuri, cadru, manuale, disciplina școlară etc. Pe lângă cronica anului, date statistice, anuarele pot conține scrieri despre istoria instituției, studii științifice și opere literare ale cadrelor didactice etc. La Zalău, din 1911 s-a folosit filmul pentru elevi în scop didactic.

Cuvinte-cheie: *anuar școlar, colegiu reformat, Biblioteca Documentară, cronica anului, Zalău, date statistice*

over 50 issues of the school's yearbooks were edited, volumes that can be found in the Documentary Library from Zalău. The first yearbook was published in the 1877/78th school year and the last in 1943/44th school year. A yearbook reflects the activity of the respective year, containing information related to management, teaching staff, students - including data about results, exams, scholarships, tuition fees, so on. On various occasion, it comprises data about the school's budget, funding resources and the names of sponsors who contributed through donations or various foundations to the material support of the institution. There are data about the school's premises and facilities: buildings, teaching materials, library, boarding school, canteen. The yearbook reveals the curricula, coursebooks, regulations, school discipline, so on. In addition to the chronicle of the year, statistical data, yearbooks could contain writings about the history of the institution, scientific studies and literary works of the teaching staff. For the very first time, at the college from Zalău, the film was used for didactic purposes in 1911.

Keywords: *school yearbook, reformed secondary school, documentary library, chronicle of the year, Zalău, statistical data*

DATE NUMISMATICE INEDITE DESPRE TEZAURUL MONETAR NR. 5 DE LA ZALĂU, PUNCTUL VIA RÉCSE (SEC. XVI-XVII), IDENTIFICATE ÎN ANUARUL COLEGIULUI REFORMAT „WESSELÉNYI” DIN ZALĂU PE ANUL ȘCOLAR 1906- 1907

Dr. Emanoil Pripon
Muzeul Județean de Istorie și Artă - Zalău

UNIQUE NUMISMATIC DATA ABOUT THE MONETARY TREASURY NO. 5
FROM ZALĂU, POINT VIA RÉCSE (16TH-17TH CENTURY), IDENTIFIED IN THE
YEARBOOK OF THE "WESSELÉNYI" REFORMED COLLEGE IN ZALĂU FOR THE
SCHOOL YEAR 1906-1907

Rezumat: Anuarele colegiilor și liceelor, apărute cu precădere pe parcursul secolelor XIX-XX, constituie o sursă de informație deosebit de bogată cu privire la

Abstract: Yearbooks of colleges and high schools, edited mainly during the century XIX-XX, constitute a particularly rich source of information regarding the

activitatea instituțiilor de învățământ care le-au editat, dar și sub aspectul deținerii unor importante colecții muzeale școlare.

Studierea colecției de anuare editate de Colegiul Reformat „Wesselényi” din Zalău, a oferit posibilitatea completării unor date inedite în legătură cu tezaurul monetar de secol XVI-XVII descoperit la Zalău în locul numit *Via Récse*, cunoscut și sub denumirea de Tezaurul monetar nr. 5 de la Zalău. Aceste noi informații schimbă practic datele cunoscute despre componența tezaurului, readucând în discuție perioada de acumulare, ascundere, nominale, locuri de emisiune monetară și emitenți.

Cuvinte-cheie: *colecții muzeale școlare, Colegiul Reformat „Wesselényi” Zalău, tezaure monetare Zalău, tezaur Via Récse Zalău*

activity of the educational institutions that edited them, but also regarding the possession of important school museum collections.

The study of the collection of yearbooks edited by the "Wesselényi" Reformed College in Zalău, offered the possibility of completing some new data related to the 16th-17th century monetary hoard discovered in Zalău in the place called *Via Récse*, also known as the monetary hoard no. 5 from Zalău. These new data practically change the composition of the hoard, bringing back to the discussion the period of accumulation, concealment, denominations, places of monetary issue and issuers.

Keywords: *school museum collections, "Wesselényi" Zalău Reformed College, Zalău monetary hoards, Via Récse Zalău hoard*

PAPIRIU POP, O VREDNICĂ FAMILIE DE PREOȚI GRECO-CATOLICI

Drd. Daniel-Victor Săbăceag
Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sălaj
Dr. Viorel Câmpean
Biblioteca Județeană Satu Mare

PAPIRIU POP, A WORTHY FAMILY OF GREEK CATHOLIC PRIESTS

Rezumat: Articolul nostru scoate în evidență viața și activitatea preoților greco-catolici: Ioan Pop (1802-1868), Ioan Papiriu Pop (1833-1918) și Valeriu Papiriu Pop (1863-1949), trei generații dintr-o familie nobiliară, care s-au remarcat în perioada epocii moderne și în cea interbelică, prin atașamentul față de valorile morale și materiale ale poporului credincios pe care îl păstoreau. În toate parohiile în care au slujit succesiv, ei au căutat să lumineze viața credincioșilor, atât din punct de vedere spiritual, cât și material. Dragostea lor pentru apicultură și, îndeosebi, pentru pomicultură, a rămas și astăzi ca o amintire neștearsă în memoria comunităților pe care le-au condus cu pricepere de-a lungul anilor pe care ei i-au trăit în calitate de lideri spirituali, și nu numai, ai comunităților din parohiile unde au fost titulari. Ultimul

Abstract: Our article highlights the life and work of the following Greek Catholic priests: Ioan Pop (1802-1868), Ioan Papiriu Pop (1833-1918) and Valeriu Papiriu Pop (1863-1949), three generations of a noble family, who stood out during the modern and interwar eras through their attachment to the moral and material values of the faithful people they served. In all the parishes in which they successively served, they sought to brighten the lives of the faithful, both spiritually and materially. Their love for beekeeping and, especially, for fruit-growing, have remained today as an indelible recollection in memory in the memory of the communities they skillfully led throughout the years they lived as spiritual leaders, and not only, of the communities in the parishes where they were titular. The last of them, priest Valeriu

dintre ei, pr. Valeriu Papiriu Pop a lăsat moștenire fiului său, Silviu Papiriu Pop (1895-1983), dragostea pentru natură și pentru istorie, acesta devenind „pomicultor și colecționar de obiecte arheologice”.

Cuvinte-cheie: *greco-catolic, pr. Ioan Pop (1802-1868), pr. Ioan Papiriu Pop (1833-1918), pr. Valeriu Papiriu Pop (1863-1949), Silviu Papiriu Pop (1895-1983), Ghiolt, Ciceu Cristur, Iclodul Mare, Sici, Ciumărna, Țăud, Buciumi, pomicultură, apicultură*

Papiriu Pop, left a legacy to his son Silviu Papiriu Pop (1895-1983), love for nature and history, becoming a "fruit grower and collector of archaeological objects".

Keywords: *Greek Catholic, priest Ioan Pop (1802-1868), priest Ioan Papiriu Pop (1833-1918), priest Valeriu Papiriu Pop (1863-1949), Silviu Papiriu Pop (1895-1983), Ghiolt, Ciceu Cristur, Iclodul Mare, Sici, Ciumărna, Țăud, Buciumi, pomiculture, beekeeping*

UN PREOT, PROTOPOP ȘI OM DE CULTURĂ EXEMPLAR: IOIL GHIURIȚAN (1881-1940)

Dr. Dănuț Pop
Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sălaj

AN EXEMPLARY PRIEST, DEAN AND MAN OF CULTURE: IOIL GHIURIȚAN (1881-1940)

Rezumat: Sălajul a dat țării mulți oameni mari. Și nu doar oameni politici, precum Simion Bărnuțiu, Gheorghe Pop de Băsești, Iuliu Maniu ori Corneliu Coposu, ci și numeroși alții, oameni ai bisericii, ai școlii, oameni de cultură, care au lăsat urme durabile în domeniile lor. Studiul de față este dedicat unui astfel de om, un preot și protopop care, pentru ortodocșii sălăjeni, dar nu numai pentru aceștia, a însemnat foarte mult. Este vorba de Ioil Ghiurițan, cel care s-a aflat în fruntea protopopiatului ortodox al Românașului între anii 1919-1940, acoperind, astfel, întreaga perioadă interbelică.

Ioil Ghiurițan era al cincilea descendent al unei familii preoțești, care, încă din anul 1814, păstora comunitatea ortodoxă de la Unguraș/Românași. Biserica de zid de acolo, sfințită în 1922, i se datorează lui, iar multe sale eforturi, pastorale, administrative sau culturale, i-au fost recunoscute prin conferirea unor ordine și medalii. Studiul analizează și câteva sinoade protopopești, conduse de Ioil Ghiurițan, care ne dezvăluie complexitatea muncii unui protopop, multitudinea preocupărilor, rezultatele obținute.

Abstract: The county of Sălaj gave the country many great people. And not only political people, like Simion Bărnuțiu, Gheorghe Pop de Băsești, Iuliu Maniu or Corneliu Coposu, but also numerous others, people of the church, of the school, people of culture, who left lasting traces in their fields. The present study is dedicated to such a man, a priest and archdeacon who, for the Orthodox people of Sălaj, but not only for them, meant a lot. It is about Ioil Ghiurițan, the one who was at the head of the Orthodox Archdiocese of Romanian between 1919-1940, thus covering the entire interwar period.

Ioil Ghiurițan was the fifth descendant of a priestly family, which, since 1814, shepherded the Orthodox community from Unguraș/Românași. The wall church there, consecrated in 1922, is due to him, and his many efforts, pastoral, administrative or cultural, have been recognized by conferring orders and medals. The study also analyzes several archpopestial synods, led by Ioil Ghiurițan, which reveal to us the complexity of the work of a dean, the multitude of concerns, the results obtained.

Cuvinte-cheie: biserică, protopopiat, perioada interbelică, administrație bisericească, sinod protopopes

Keywords: church, deanery, the interwar period, church administration, deanery synod

DOCUMENTE INEDITE PRIVIND ÎNFIINȚAREA ȘI ACTIVITATEA REVISTEI „ȘCOALA NOASTRĂ” (1924-1946)

Dr. Marin Pop
Muzeul Județean de Istorie și Artă – Zalău

ORIGINAL DOCUMENTS REGARDING THE ESTABLISHMENT AND ACTIVITY OF THE "OUR SCHOOL" MAGAZINE (1924-1946)

Rezumat: Prin prezentul studiu ne propunem să introducem în circuitul științific documente inedite privind activitatea revistei „Școala Noastră”, de la a cărei înființare se împlinesc 100 de ani.

Documentele fac parte din fondul arhivistic Asociația Învățătorilor Sălăjeni, existent la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sălaj. Primele două documente se referă la demersurile făcute de Revizoratul școlar al județului Sălaj, în vederea înființării revistei. Următoarele documente se referă la activitatea revistei, un an de cumpănă fiind anul 1931, când revista este grav afectată de marea criză economică mondială, dar reușește să-și revină și să apară de sub tipar la începutul anului 1932, până în anul 1940 când își sistează apariția, în urma Dictatului de la Viena. Ultimele documente se referă la încercările învățătorilor sălăjeni de a reedita revista, după cel de-Al Doilea Război Mondial, dar acest lucru nu a mai fost posibil, în condițiile instaurării regimului totalitar comunist în România. Revista reapare abia după anul 1989 și în prezent se află la cea de a IV-a ediție.

Cuvinte-cheie: revista „Școala Noastră”, documente inedite, Revizoratul (inspectoratul) școlar al județului Sălaj, comitet de redacție, articole

Abstract: Through this study, we aim to introduce into the scientific circuit new documents regarding the activity of the magazine "Our School", since its establishment is celebrating 100 years.

The documents are part of the Teachers of Sălaj Association archival fund, existing at the County Service of the Sălaj National Archives. The first two documents refer to the steps taken by the School Inspector of Sălaj County, in order to establish the magazine. The following documents refer to the magazine's activity, a pivotal year being 1931, when the magazine was severely affected by the great world economic crisis, but managed to recover and appear from print at the beginning of 1932, until 1940 when it ceases to appear, following the Vienna Dictatorship. The last documents refer to the attempts of the teachers from Sălaj to republish the magazine, after the Second World War, but this was no longer possible, under the conditions of the establishment of the totalitarian communist regime in România. The magazine reappears only after 1989 and is currently in its 4th edition.

Keyword: "Our School" magazine, unpublished documents, Sălaj county school inspector (inspector), editorial committee, articles

REVISTA DE CULTURĂ „CAIETE SILVANE” - 20 DE ANI DE SERIE NOUĂ

Alexandru-Bogdan Kürti
Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj

THE CULTURE MAGAZINE "CAIETE SILVANE" - 20 YEARS OF NEW SERIES

Rezumat: În februarie 2025, revista de cultură „Caiete Silvane” a trecut pragul celor douăzeci de ani de apariție neîntreruptă. Consecventă preocupărilor sale inițiale, de a promova creațiile literare ale intelectualilor născuți, ori care și-au desfășurat activitatea, sau activează, în Sălaj, „Caiete Silvane” a sporit zestrea spirituală a județului. Revista a atras valoroși scriitori sau cercetători, nu doar din județul Sălaj, dar și din întreaga țară. Articolul de față propune o scurtă incursiune în istoria revistei și este însoțit de scurte fragmente din materialele publicate de-a lungul celor douăzeci de ani de existență și de lista membrilor colectivului de redacție.

Cuvinte-cheie: „Caiete Silvane”, județul Sălaj, revistă de cultură, colectiv de redacție, aniversare

Abstract: In February 2025, the culture magazine "Caiete Silvane" passed the threshold of twenty years of uninterrupted publication. Consistent with its initial concerns, to promote the literary creations of intellectuals who were born, or who carried out their activity, or are active, in Sălaj, "Caiete Silvane" increased the spiritual endowment of the county. The magazine attracted valuable writers or researchers, not only from Sălaj county, but also from the entire country. The present article proposes a short foray into the history of the magazine and is accompanied by short fragments of the materials published throughout its twenty years of existence and the list of the members of the editorial team.

Keyword: "Caiete Silvane", Sălaj county, culture magazine, editorial team, anniversary

Peisaje culturale transilvane

SÂNZIENELE ȘI DRĂGAICA - REINVENTAREA URBANĂ A UNUI OBICEI RURAL

Dr. Florența Popescu-Simion
Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”
al Academiei Române, București

SÂNZIENELE AND DRĂGAICA - URBAN REINVENTION OF A RURAL CUSTOM

Rezumat: Voi încerca să observ în acest text câteva schimbări suferite în contemporaneitate de unul dintre obiceiurile calendaristice importante. Mă refer la tradițiile care marchează solstițiul de vară, prezente în tot arealul european. În calendarul românesc, sărbătoarea din preajma solstițiului de vară cunoaște două denumiri, de obicei folosite nediferențiat de către mulți folcloriști și etnologi: Sânzienele și Drăgaica.

Cuvinte-cheie: *satul tradițional, obicei tradițional, solstițiu de vară, calendarul popular românesc, contemporaneitate*

Abstract: I will try to observe in this text some changes undergone in contemporaneity by one of the important calendar customs. I am referring to the traditions that mark the summer solstice, present throughout Europe. In the Romanian calendar, the celebration around the summer solstice has two names, usually used interchangeably by many folklorists and ethnologists: Sânzienele and Drăgaica.

Keywords: *traditional village, traditional custom, Summer solstice, Romanian folk calendar, contemporaneity*

FOTOGRAFIA ANTROPOLOGICĂ - O DESCHIDERE SPRE STUDIUL ETNOGRAFIC AL PEISAJULUI CULTURAL (CAZUL MUZEULUI SATULUI BĂNĂȚEAN TIMIȘOARA) (partea I)

Dr. Borco Ilin
Muzeul Satului Bănățean Timișoara

ANTHROPOLOGICAL PHOTOGRAPHY - AN OPENING TO THE ETHNOGRAPHIC STUDY OF THE CULTURAL LANDSCAPE (THE CASE OF THE BĂNĂȚEAN VILLAGE MUSEUM TIMIȘOARA) (part I)

Rezumat: UNESCO definește *peisajul cultural* ca reprezentare combinată a operei naturii și a omului. De cele mai multe ori,

Abstract: UNESCO defines the cultural landscape as the combined representation of the work of nature and man. Most of the

legătura cu un eveniment sau proces cu valoare autohtonă conferă peisajului cultural valoare estetică și culturală dar și intangibilă (de patrimoniu imaterial) și simbolică. Este firească, așadar, dimensiunea identitară (chiar cu accente de mândrie pentru comunitate), mai ales că, de obicei, comunitatea îl consideră un fel de moștenire culturală transmisă de generații, care conferă valoare spirituală spațiului respectiv.

Desigur, în completare, după ce este identificat, definit și asumat, peisajul cultural este exploatat din perspective multiple: economic, turistic, patrimonial, antreprenorial dar și didactic (reper de învățare pentru tineri).

Un sat conservat cel puțin parțial la nivel de sat tradițional, bine definit identitar, sau reconstituirea unui astfel de sat, ca muzeu vizitabil, întrunește toate calitățile unui peisaj cultural: combină acțiunea naturală și acțiunea umană, are valoare estetică ridicată, i se alocă valoare simbolică, are caracter istoric, este un reper de patrimoniu material și imaterial.

Cu certitudine, Muzeul Satului Bănățean Timișoara reconstituie un astfel de peisaj cultural în interiorul său, integrându-se perfect în ceea ce țaranul numește, umanizând la maximum, „loc”, în opoziție cu „spațiul” orășeanului.

Cuvinte-cheie: *peisaj cultural, patrimoniu cultural, sat tradițional, muzeu al satului, antropologie culturală, antropologie vizuală, fotografie etnografică*

time, the connection with an event or process with local value gives the cultural landscape aesthetic and cultural value, as well as intangible (intangible heritage) and symbolic value. It is natural, therefore, the identity dimension (even with hand accents for the community), especially since usually the community generates it as a kind of transmitted cultural heritage, which gives spiritual value to the respective space.

Of course, in addition, after it is identified, defined and assumed, the cultural landscape is exploited from multiple perspectives: economic, touristic, patrimonial, entrepreneurial but also didactic (learning landmark for young people).

A village preserved at least partially at the level of a traditional village, with a well-defined identity, or the reconstitution of such a village, as a visitable museum, meets all the qualities of a cultural landscape: it combines natural action and human action, it has high aesthetic value, it is assigned value. symbolic, it has a historical character, it is a landmark of material and immaterial heritage.

With certainty, the Timișoara Bănățean Village Museum reconstructs such a cultural landscape within itself, perfectly integrating into what the peasant calls, humanizing to the maximum, "place", in opposition to the "space" of the city dweller.

Keywords: *cultural landscape, cultural heritage, traditional village, village museum, cultural anthropology, visual anthropology, ethnographic photography*

PEISAJE CULTURALE ȘI STORYTELLING. CASELE VECHI ȘI PROVOCAREA MEMORIEI (VALEA SOMEȘULUI - SĂLAJ)

Dr. Camelia Burghele
Muzeul Județean de Istorie și Artă - Zalău

CULTURAL LANDSCAPES AND STORIES. OLD HOUSES AND THE CHALLENGE OF MEMORY (VALEA SOMEȘULUI - SĂLAJ)

Rezumat: După treizeci de ani de teren în satele sălăjene, credem că, la o privire retrospectivă, categoria estetică și funcțională, supusă unui maximum de schimbare la un studiu comparativ între comunitatea tradițională și cea modernă, este arhitectura. Tocmai de aceea, arhitectura tradițională (sau ce a mai rămas din ea) trebuie radiografiată și arhivată, pentru a avea un punct de reper în descrierea evoluției gândirii arhitectonice și elevației în satul sălăjean, tradițional și modern.

Un studiu reprezentativ, focusat pe perioada din jurul anului 2020 în satele sălăjene ale Văii Someșului, aduce nu doar informații noi despre arhitectura tradițională, ci și o serie de povești ale caselor ce construiesc o imagine personalizată a gospodăriilor tradiționale.

Stimularea memoriei mai multor subiecți vârstnici, în urma unui demers de etnografie de teren, a avut ca rezultat generarea unui amplu proces de storytelling, în care interlocutorii s-au lăsat prinși, și care a condus spre povești fabuloase, emoționante, sentimentale și care, pentru etnolog, au constituit un corpus de documente orale demne de notat și interpretat antropologic.

Poveștile caselor, alături de cele ale oamenilor, au conturat un material despre Valea Someșului, ce ar putea fi intitulat „Satul de pe Someș: case, oameni și povești”, cu mare relevanță în dinamica arhitecturii și a obiceiurilor aferente construirii caselor.

Cuvinte-cheie: *arhitectură tradițională, satul tradițional și modern al județului Sălaj, povești cu case, memorie culturală, proces de storytelling, antropologie culturală*

Abstract: After thirty years of field work in the villages of Sălaj, we believe that, in retrospect, the aesthetic and functional category subject to maximum change in a comparative study between the traditional and the modern community is architecture. That is precisely why the traditional architecture (or what is left of it) must be radiographed and archived, in order to have a landmark in the description of the evolution of architectural thinking and elevation in the traditional and modern village of Sălaj County.

A representative study focused on the period around 2020 in the Sălaj villages of the Someș Valley brings not only information about traditional architecture but also a series of stories of houses that are built or imagined customized by traditional households.

Stimulating the memory of several elderly subjects following a field ethnography approach resulted in the generation of an extensive storytelling process, in which the interlocutors allowed themselves to be caught, and which led to fabulous, emotional, sentimental stories and which, for the ethnologist, constituted a corpus of oral documents worthy of notation and anthropological interpretation.

The stories of the houses, along with those of the people, outlined a material about the Someș Valley that could be titled "The village of Someș: houses, people and stories", with great relevance in the dynamics of architecture and the customs related to building houses.

Keywords: *traditional architecture, traditional and modern village of Sălaj County, stories of houses, cultural memory, storytelling process, cultural anthropology*

DANŢUL LA ŞURĂ - O INSTITUŢIE DE SOCIALIZARE A TINERILOR ÎN SATUL TRADIŢIONAL SĂLĂJEAN

Olimpia Mureşan
Muzeul Judeţean de Istorie şi Artă - Zalău

DANCING AT THE BARN - AN INSTITUTION FOR SOCIALIZING YOUNG PEOPLE IN THE TRADITIONAL VILLAGE OF SĂLAJ

Rezumat: Dansul popular, recunoscut ca fiind cea mai veche formă de artă, s-a întrepătruns cu viaţa colectivităţii şi a individului, deoarece, la fiecare împrejurare importantă din viaţa oamenilor, care implică manifestarea unei stări afective deosebite, cântecul şi dansul au ocupat un rol principal.

Din multitudinea ocaziilor în care are loc dansul popular, ne-am oprit asupra *danţului* organizat duminică şi în alte sărbători de peste an, în satele din Sălaj, în primele şapte decenii ale secolului trecut.

Cuvinte-cheie: *dans popular, sat, duminică, sărbători, costum popular*

Abstract: Folk dance, recognized as the oldest form of art, has been intertwined with the life of the community and the individual because at every important circumstance in people's lives that involves the manifestation of a special affective state, song and dance have occupied a leading role.

From the multitude of occasions in which the folk dance takes place, we have dwelt on the date organized on Sundays and other holidays throughout the year in the villages of Sălaj in the first seven decades of the last century.

Keywords: *folk dance, village, Sunday, holidays, folk costume*

MIHAI VITEAZUL ÎN SĂLAJ - OMUL ŞI FAPTELE SALE

Dr. Elena Musca

MICHAEL THE BRAVE IN SĂLAJ - THE MAN AND HIS FACTS

Rezumat: Principele Mihai Viteazul a câştigat ultima bătălie la care a participat, împotriva ex-principelui Sigismund Báthory, în data de 3 august 1601. Această luptă a avut loc în hotarele satului Guruslău, din judeţul Sălaj, iar în drumul său spre Alba Iulia, domnul Ţării Româneşti, al Transilvaniei şi al Moldovei a străbătut o parte din municipiul Zalău de astăzi şi câteva localităţi sălăjene. Mihai Viteazul va avea o statuie ecvestră în Zalău.

Abstract: Prince Michael the Brave won his last battle in 1601, 3rd of August. This battle was against ex-prince Sigismund Báthory and was fought within the borders of Guruslău town, Sălaj county. On his way to Alba Iulia, the ruler of Wallachia, Transylvania and Moldavia traveled across parts of nowadays Zalău municipality and several localities from Sălaj. A statue will be raised in his honor in the town of Zalău and it will picture Michael the Brave on horse.

Cuvinte-cheie: Mihai Viteazul, Sigismund Báthory, George Basta, Sălaj, Guruslău, Zalău, bătălie

Keywords: Michael the Brave, Sigismund Báthory, George Basta, Sălaj, Guruslău, Zalău, battle

IMAGINEA LUI FADRUSZ JÁNOS ÎN REVISTELE SATIRICE ALE VREMII

Györfi-Deák György

THE IMAGE OF FADRUSZ JÁNOS IN THE SATIRICAL MAGAZINES OF THE TIME

Rezumat: Fadrusz János (1858-1903) a fost unul dintre artiștii de geniu, care au creat foarte mult într-un interval de timp foarte scurt. El a realizat mai multe monumente, dintre care s-au păstrat aici cele din Cluj și Zalău. Ansamblul „Regele Matthias Corvinus” a fost salvat de intervenția lui Nicolae Iorga, iar grupul Wesselényi de către Iuliu Maniu.

Am urmărit articolele apărute în presa maghiară și română, referitoare la cariera sculptorului. El s-a căsătorit cu Deréky Anna, verișoara unui academician care făcea parte din comisiile de artă, lucru care a stârnit invidii.

Pe măsură ce a putut să-și afirme talentul, Fadrusz a câștigat simpatia presei. După dezvelirea monumentului de marmură Maria Tereza din Bratislava, ziariștii au cerut insistent recunoașterea oficială a meritelor sale. Artistul se îmbolnăvise de tuberculoză și suferea. În ciuda stării de sănătate, în toamna anului 1902 a reușit să-și vadă dezvelite operele din Sălaj și Ardeal.

Obeliscul Tuhutum din Zalău, distrus în 1968, a fost obiectul unor dispute aprinse, legate de scrierea runică maghiară și versurile preluate dintr-un codex falsificat.

Artistul a murit în culmea gloriei și a fost plâns de toată lumea. Azi, operele rămase fac parte din patrimoniul mondial.

Cuvinte-cheie: Fadrusz János, Deréky Anna, sculptură, monumente, distrugeri, Maria Tereza, Bratislava, Regele Matei Corvin, Cluj, Kolozsvár, Wesselényi Miklós, Zalău, Zilah, Samson Pop, Tuhutum, Turul, „Borsszem Jankó”, „Üstökös”, „Bolond Istók”,

Abstract: Fadrusz János (1858-1903) was one of the genius artists who created a lot in a very short period of time. He created several monuments, the ones in Cluj and Zalău remained to our days. The "King Matthias Corvinus" ensemble was saved by the intervention of Nicolae Iorga, and the Wesselényi group by Iuliu Maniu.

I researched the articles published in the Hungarian and Romanian press, regarding the sculptor's career. He married Deréky Anna, the cousin of an academician who was part of the art commissions, which aroused envy.

As he was able to assert his talent, Fadrusz gained the sympathy of the press. After the unveiling of the marble monument of Maria Theresa in Bratislava, journalists insistently demanded official recognition of his merits. The artist himself had fallen ill with tuberculosis and was suffering. Despite his poor health, in the autumn of 1902 he managed to see his works unveiled in Sălaj and Transylvania.

The Tuhutum obelisk in Zalău, destroyed in 1968, was the subject of heated disputes, related to the Hungarian runic script and the verses taken from a forged codex.

The artist died at the height of his glory and was mourned by everyone. Today, his remaining works are part of the world heritage.

Keywords: Fadrusz János, Deréky Anna, sculpture, monuments, destruction, Maria Theresa, Bratislava, King Matthias Corvinus, Cluj, Kolozsvár, Wesselényi Miklós, Zalău, Zilah, Samson Pop, Tuhutum, Turul, "Borsszem Jankó", "Üstökös", "Bolond Istók",

*„Kakas Márton”, „Herkó Páter”, „Gazeta
Transilvaniei”, „Telegraful Român”, Codex
Karacsay, rune maghiare, tuberculoză, doliu
național*

*"Kakas Márton", "Herkó Páter", "Gazeta
Transilvaniei", "Telegraful Român", Codex
Karacsay, Hungarian runes, tuberculosis,
national mourning.*